

zdej pri volitvah, in se damo slepiti le sladkim besedam tujcev? — Zatorej na noge, narodni možje kapelski, št. jurjovski in negovski; na noge kat.-političko društvo pri št. Jurji, zedinite se, pogovorite se še pred volitvijo in naznanite vsem občinam možé, v ktere imate zaupanje! Vzlasti vi kmetje, veliki posestniki, ne dajte se loviti več po zvijačah! Poskusimo vsaj enkrat, naš okraj, dosihmal gnjezdo sršenov nemškutarjev, osnažiti teh nebodijih treba v očeh slovenskega naroda!

Izpod Rifnika, 25. marcija. (Eni delamo in pripravljamo, drugi pa kradejo, kar si pripravimo.) Ker je repa lani po nekterih njivah slabo shajala, in pri okapanji silno redka se kazala, sim naročal, da naj se na prazne prostore sopet repnega semena vrže, misleč, da utegne še kaj prirasti, ako bo vreme ugodno. A pozno jesen, ko je blo treba repo domu spravljati, je bila repa prve setve scer redka, pajako debela, po 8 in 9 liber je tehtala; poznejše setve pa je komaj ozelenela, ter ni vredna bila, da bi jo bili popipali. Pretekli teden naročim poslu pogledati repo, je li kaj izrasla ali ne? in smehlja se prinese mi dekla poln jerbas repe, kakoršna dorase v srednjih letih. A prej še ko jaz izvohale so repo tatinsko kočarce, in svojim čunkam jo pridno nosile, dokler da moj hlapec iz med najbolj izurjenih tatink ene ne zasači, ko je ravno košek si bila napolnila. —

Pa kaj si čemo? Saj je tatvina zdaj že v šegi, in svet se je skoro že nje privadil, kajti tatje so povsod, in nobeden zaklep jih več ne drži. Pred tremi dnevi so tatje v Svetjurskem trgu poleg južne železnice nekemu trgovcu veliko slanine, masti in usnja pokradli; pred 14 dnevi pa v trško pisarno strli in tam inventarili. V tisti hiši stanujeta ponočni čuvaj in občinski sluga, čuvaj je pa ravno takrat po trgu uro klical, uredni sluga pa na patroli bil. Ko bi bila doma, bi oba tatje lahko ukradli in odnesli; kdo bi bil škodo povrnil? Toraj gospodarji, pazite na svoje čuvaje in policaje, da vam jih — tatje ne vzamejo!! —

Za poduk in kratek čas.

Velika nédelja.

(Zgodovinska értica po „Gr. Volksbl.“)

Če potuješ od staroslavne Ptuj ob Dravi navzdol, zagledaš že od daleč na levem pobrežji vrh prijaznega holmea cerkev in grad ravno tam, kjer se Pesnica v Dravo izteka in polje, ki Štajarsko s Hrvačkim veže, nekoliko skrči. Nehoté se ti vriva misel, da je ta kraj nekđaj prav važen biti moral in da ovi grad ni zastoj na svojem mestu stal. In res je bil ta kraj nekđaj prav imeniten, posebno takrat, ko so divji Magjari v

Evropo prihruli in si tako rekoč v njenem osrčji novo domovino ustanovili, — pa tudi pozneje začas Turških vojsk. Zdej je grad le na toliko imeniten, na kolikor nas nekdanjih, tukaj bivajočih Slovencev spominja. Ko bi zamogel grad govoriti, koliko bi vedel povedati o naših nekdanjih preddeh, — še več pa njih zatiralcih in tlačiteljih! Gotovo si že slišal imé „Velika nédelja.“ Tako se pravi ovemu gradu in cerkvi. Ko si to imé prvokrat slišal, si brez dvoma si mislil, da je moral neki imeniten prigodek kraju ime dati in taka je. Še zdaj se nahaja med ljudstvom pravlica, da se je pred starodavnim časom na tem mestu ravno na Velikončno nedeljo krvava bitva vršila in da je kraj v večem spomin od ove nedelje imé dobil. Ta pravlica je nekoliko, pa ne celó resnična. Zgodovinsko je le to, da je bitva, ki se je sicer v nedeljo, pa nikakor ne velikonočno nedeljo, tam vršila, kraju ime „sv. nedelja“ dala; ime „Velika nédelja“ pa je dosti pozneje nastalo.

Velika nédelja je bila od začetka lastnina „nemškega reda“ alj križnikov, kakor jih ljudstvo še imenuje. Red križnikov je nastal za časa križarskih vojsk v sv. deželi leta 1190., in je imel namen nemške romarje v sv. deželi braniti in jim streči. Po svojem izgnanji iz sv. dežel se je preselil na Nemško in je po malo hvalevrednem ravnjanji začetnik Pruskega kraljestva postal. Slovani, ki so takrat v ovih krajih prebivali, ne morejo nemškega reda inace kakor zatiralca slovanske narodnosti imenovati. Iz Nemškega se je udomačil tudi v Avstriji in je bil začetnik Velike nedelje. Pa kako? —

V 9. stoletji je dal kralj Ljudevik, s primkom „pobožni“, iz Morave pregnanemu vojvodi Přemislju staroslavni Ptuj in vso deželo do Ogerkega, od kraja le v najem, leta 840. pa v dar, ker je vojvoda, kakor listina pravi, mnogo za razširjenje krščanstva storil. Že leta 851. je postavil Přemisel tam, kjer danes Velika nedelja stoji, cerkev, in v kratkem je nastal kraj z imenom „Ussentein“ (nekteri tolmačijo: vuzem-den.) Tri leta poznej je blagoslovil solnograški nadškof Luitprad v Ptuj cerkev sv. Ožbalda. Ker je bil vojvoda sam Slovan in vrl kristjan, se Slovencem v téh krajih živečim ni slabo godilo. Pa le kratek čas je to trpelo. Prišli so divji Magjari, napadali ove kraje, ropali, požigali, morili po svoji divji navadi. Razdjali so tudi cerkev in kraj „Ussentein“ in odpeljali ljudi in živino, tako da je za čas nastanja Velike nedelje, kakor pismo pravi, kraj bil „pust in brez ljudi.“

Leta 1199. sta se Leopold, slavni vojvoda Avstrije in Štajerske, in Emerik, kralj Ogerski, vojskovala. Plenaželní Ogri so na več krajih napadali Leopoldove dežele, ena truma je prišla ob Dravi gor celó črez Pesnico in sv. Marjeto, kjer je takrat meja bila, do sv. Marka. Hrabri Friderek Ptujski opazi nevarnost, ki svojemu gospodu preti, zbere svoje vojsake in gre sovražniku na-

sproti. Ravno tam, kjer se Pesnica v Dravo izteka, se trumi zgrabite, začne se krvava bitka, ki od ranega jutra čez poldne trpi, ter se drug drugemu noče udati. Še le proti večeru opešajo Magjari in se spusté v beg, kolikor jih ni bilo pobitih in ujetih. Friderik bežeče preganja do sedanje ogerske meje in vzame vso deželo do Ormuža, katero je potem Leopold s Štajarsko združil in hrabremu Frideriku podaril. Sicer je ta ni dolgo imel, kajti je že drugo leto poklical iz Nemškega Križnika alj viteze nemškega reda in jim podaril nad 16000 oralov pridobljene zemlje in pol desetine, naj bi mejo proti Ogorskemu varovali in branili. K ovemu posestvu so še pozneje nad tisuč oralov si pridobili. Tam kjer je prej stal kraj „Ussentein“, je Friderik postavil cerkev in gradič in ga v spomin na krvavo bitko, ki se je v nedeljo vršila, imenoval „ad sanctam Dominicam“ t. j. pri sv. Nedelji. — Leta 1521 je nastal ne daleč proč še drug kraj s tim imenom, in od tega časa se je prvi kraj „Velika“ in drugi „Mala nedelja“ imenovati začel. —

Velika nedelja tedaj ima svoj začetek leta 1200, kar potrjuje tudi drugi pisatelji, kakor Povoden, Supančič, Raisp. — Izvirno pismo zadevajoče podarjenje ove zemlje „nemškemu redu“ je sicer zgubljeno, pa na Dunaju v arhivu ovega reda je posnetek izvirnega pisma od leta 1222. —

Kako uro pod Veliko nedeljo sta Leopold in Emerik po ovi bitki mir sklenila, in zato se je imenoval ovi kraj „Friedensau“ t. j. Friedau, Ormuž. Tudi tam je postavil Friderik Ptajski grad in ga dal v najem neki rodbini „Friedawer“-jev, da bi branila mejo. Pozneje je pripadal ta grad „Herbersteinom; zdaj na tistem mestu drug novejši grad stoji. Tretji grad, ki tudi v ovo dobo spada in je s prejšnjima taisti namen imel je Borl (Ankenstein.) — Ti gradovi so bili tako rekoč trdnjave zoper Magjare, — bili so pa tudi trdnjave nemštva na slovenskih tleh, kakor so zdaj mesta in — šole nemčevalnice. A. K.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. V imenu odborove večine gosposke zbornice je razglasil poročevalec dr. Lichtenfels poročilo zastran dir. volitev, ki pridejo v gosp. zbornici 27. t. m. na dnevni red. Lichtenfels je eden tistih advokatov, ki ti dokažejo, če treba, da je črno — belo, belo pa — črno. Ker so deželni zbori po §. 16. dež. ustav poslance v drž. zbor volili, nova volilna postava pa to pravico podreti hoče, je premedeni jurist L. v svet zagual zvijačo, da imajo dež. zbori po tem §. sicer dolžnost, ne pa pravice voliti v drž. zbor. — Dozdaj je veljalo, da so z dolžnostmi tudi pravice sklenjene; ustavaki pa stvar preobračajo in tirjajo dolžnosti brez pravic.

Kakor razglasa „Narod“, so slovenske peticije s 30.000 podpisi zoper dir. volitve cesarju

na Dunaj se poslale. Vse zastonj! Nemško-liberalna stranka hoče dir. volitve in dobila jih bo.

Gospodje Magjari, imajoči že samostalno ministerstvo, hočejo tudi samostalno, od dunajske vlade neodvisno drž. blagajnico imeti. V ta namen bo og. fin. minister „s kraljevim dovoljenjem“ kakor magjarski listi pišejo, drž. zboru v Pešti predložil postavo za ustanovljenje občne ogerske eskomptne banke, ktera bi imela pravico „začasno“ za 50 milijonov gld. izdati kasinih listkov, ki bodo za gotovi denar veljali pri vseh ogerskih kasah. S pomnoženim papirnatim denarjem zamorejo Magjari avstrijskim bankovcem pot na Ogorsko zapreti. To je zganiło naše ustavake ter se je začelo strastno pričkanje po novinah in to tem bolj, ker se je predsednik zbornice poslancev, vitez Hopfen, ki je ob enem prvosednik dunajskega bankinega društva in vrh tega še gospodarski svetovalec šesterih drugih bank, z Magjari bil pogodil, da jim pridobi za oger. esk. banko dovoljno število delničarjev. — Konec vsega hrupa pa bo, da se Magjarom — zopet volja spolni, avstrijski finančni minister pa naj potem gleda, kako da svoje bankovce speča. —

Zbornica poslancev je sklenila postavo, vsled ktere se bodo civilni prepiri zaradi stvari do 25 gl. vrednosti ustmeno in pred enim sodnikom mogli dognati.

Za Tirolsko se je volil edini v drž. zboru še bivajoči opat Degara kot zastopnik v delegacijo, ker je poprej voljeni prošt Bertagnolli izstopil. Za namestnika so pa dali Degari — dalmatinskega župnika Danila. Auch gut!

Predarlško. V skupini mest in enega trga je pri neposredni volitvi v drž. zbor zmagal ustavak, dež. glavar Froschauer, s 1099 glasovi proti konservativnemu kandidatu Rhombergu, ki pa je 992 glasov dobil. —

Vnenje države. Francoska vlada je prepovedala izvažanje orožja in streliva na Španško, ker so Karlisti baje par franc. železniških urednikov postrelali. Odrekla se je tudi Karolu, ki se bori za svojo krono na Španskem, domovinska pravica na franc. zemlji. — Narodna skupščina je zavrgla vladin predlog, da se delalcem, ki hoté na dunajsko razstavo iti, dovoli 100.000 fr. v podporo.

Na Nemškem je sklenil pruski dež. zbor na povelje krutega Bismarka postavo, ki kat. cerkvi, pa tudi vernim protestantom sapa zaperajo. Škofom, kteri se pri svoji visoki službi ne brigajo za Bismarka in nja svojat, se ustavlja plačilo. — Poznanski nadškof v Gneznu, grof Ledochovski je nasproti vladinemu samosilju zapovedal kateketom, da morajo v narodnem, poljskem jeziku šolsko mladež v sv. veri podučevati. Zarad tega strahuje vlada njega in vse katekete. To vse se godi v „pravni“, t. j. na pravico oprti državi! Oder was?